

O problematiki

podaljšanega bivanja učencev
v osnovnih šolah v SR Hrvatski

V Zagrebu je bilo v dneh 9. in 10. februarja t.l. posveto-
vanje hrvatskih prosvetnih delavcev o problematiki podaljša-
nega bivanja v osnovnih šolah. Priredil ga je »Zavod za una-
predijanje osnovnog obrazovanja SR Hrvatske« v sodelo-
vanju z regionalnimi zavodi. Ker smo na tem področju s
hrvatskimi šolami in prosvetnimi organi že doslej sodelovali,
smo kot gostje prisostvovali posvetovanju. Številna udeležba
in aktivnost sodelujočih je pokazala, kakšen pomen pripri-
sujejo tej obliki v šolah prosvetni delavci na terenu in v stro-
kovnih službah, družbeno politične skupnosti in organi obla-
sti ter najvišje strokovne institucije, kot so Pedagoška aka-
demija in Pedagoški oddelek filozofskih fakultete.

Joža Zagorc

Iz razprav povzemamo naslednje ugotovitve:

Uredili in zagotovili so financiranje in to iz več virov: sklada za otroško varstvo, temeljne izobraževalne skupnosti, sklada za socialno varstvo in proračuna mestne skupščine. Starši v glavnem prispevajo le za prehrano otrok. V drugih mestih (na primer na Reki) pa tudi za režijske stroške.

Izveleli smo, da so planirali za leto 1970 za redno dejavnost oddelkov milijardo S din. Z novim šolskim letom pripravljajo še nadaljnjih 50—80 oddelkov, kolikor jim bo dopuščal prostor, ki je pri tem edina ovira. Za prihodnja leta računajo, da bodo lahko imeli v Zagrebu 500 oddelkov na vseh šolah, da bodo s tem poskrbeli za slehernega otroka, ki bo potreboval družbeno pomoč pri vzgoji. S tem bodo pa tudi zmanjševali osip učencev.

VSESTRANSKA SKRB
NAJRAZLIČNEJŠIH ORGANOV

Presenetljivo je, da se v SRHrvatski ukvarjajo z vprašanji podaljšane bivanja v osnovni šoli celotni teami strokovnjakov na vseh nivojih: šolska vodstva in šolske svetovalne službe, aktivni učiteljev-vodij oddelkov, aktivni ravnateljev, posebej organizirani sveti za probleme podaljšane bivanja pri regionalnih zavodih PPS, pri republiškem zavodu pa je tudi poseben organ, za dolžen za širjenje in spremljanje dela v oddelkih. Pri zagrebski temeljni izobraževalni skupnosti je ustanovljena posebna komisija, ki pomaga šolam pri organiziranju podaljšane bivanja. Poleg njih sodeluje s šolami tudi socialna in zdravstvena služba.

V Zagrebu deluje strokovno močan aktiv učiteljev v PB, ki se pogloblja v organizacijska, metodična in vzgojna vprašanja in je pobudnik raznih akcij. Na podlagi izkušenj je izdelal predlog normativa za obremenitev učiteljev s tedenskimi urami in ceno pedagoške ure v PE. Sve za prosveto pri mestni skupščini je sprejelčasne normative in je ocenil delo v PB kot težje, ker je teoretično še neobdelano in ker ima opraviti z neprilagojenimi učenci. Pedagoška ura je za 20 % višja kot ura pouka (pouk – 12,50 din, PB pa 15,00 din). S to razliko šola nabavlja pripomočke za delo v oddelkih in stimulira učitelje z dodatkom od 100,00 do 150,00 din. Tako poskuša preprečevati fluktuacijo učiteljev in jim pritegniti k poglobljanju v vzgojna vprašanja.

Aktivna skrb za strokovno izpopolnjevanje kadra in ravnate-
ljev. Prireja začetne in nadalje-
valne seminarje in posvete z di-
rektorji šol, na katerih pred-
vajo šolski pedagogi in psihologi.
Učitelji iz oddelkov in drugi stro-
kovnjaki za posamezna vprašanja
vzgoje in prostega časa. Priprav-
lja hospitacije med oddelki in
ožje posvete med šolami in tudi
med posameznimi območji v re-
publiki. Učitelji in vodstva šol
se zavežajo, da morajo opravičiti
velika finančna sredstva, ki ji-
jih vlaga družba v vzgojo otrok
v oddelkih.

Sole se zavzemajo zato, da bi prevzeli oddelke najboljše učitelji. Prizadevajo si, da bi imeli le čim več homogenih oddelkov, čim manj pa kombiniranih. Mnogi predmetni učitelji delajo po nekaj tedenskih ur z učenci v PBB, kjer lahko verificirajo svoje me-

(Nadaljevanje na 16. strani)

Brežice, Cerknica, Hrastnik in Velenje so izpadle s spiska nerazvitih občin, ker morajo porabiti več kot 340 din (lani 300) na prebivalca, ker je narodni dohodek višji od 7000 din in ker vseeno lahko dvignejo vse ostale postavke občinskega proračuna za 13 odstotkov, pa jim za šolstvo še vedno ostane zadostna količina denarja.

Posledna dopolnilna sredstva za šolstvo bo dobivalo torej že 35 občin. Podpredsednik izvršnega sveta SRS dr. France Hočvar je opozoril, da je to — veliko. Res je vprašanje nerazvitosti v Sloveniji ob povprečnem nacionalnem dohodku (okrog 11.000) na prebivalca vse bolj preste. IS ga bo v letošnjem letu sistematično proučil. Sedaj že vemo, da je po jugoslovanskih merilih za nerazvitost takih občin v Sloveniji vendarle samo 12! Da pomagamo razviti šolstva v 35 občinah, pomeni izreden posluh za pomembnost te dejavnosti.

Kar bo ostalo od namenjenih 110 milijonov za dopolnjevanje bo šlo za investicije najbolj potrebnim — dopolnjevanim občinam. Tako naj bi se vsaj delno ublažil pritisk na najrevnejše in (prevelika) uvidevnost do srednje razvitih.

Burni dokaze proti takemu sklepu so sprozile koroške občine, ki sodijo, da je nepravilno šteti zbrana sredstva za investicije v celotno postavko za solstvo. Po svoje imajo prav. Radi bi odmerili solstvu čimveč. Ujeti so v prostor in čas in nehoti bodo pomagali manj razvitim od sebe. Njihov razvoj zato ne bo bistveno počasnejši. Podpredsednik IS je celo predlagal "rabuko" med razvitimi in nerazvitimi, da se bodo pojmi hitreje razčistili. Predsednik IO RSI Ludvik Zajc je zbrane opozoril, da se ponašamo kot pijani zmagovalci. Izsiljujejo v interesu svojih občin. Ob tem pa Ravne z lanskim dohodkom skoraj 9000 din na prebivalca in go-

spodarsko ekspanzivno Novo mesto pozabljata, da ima Ormožanec, Šmarčan, Šentjurčan le nekaj čez 2000 din, pa tudi živi v socialistični domovini in ni le sam kriv, da nima več...

MATURE SO DELOVNA OBVEZNOST

Kljub priporočilu IO RSI naj bi ravnatelji srednjih šol bili tudi aktivni pedagogi, to mnenje ni bilo upoštevano v merilih. Nekdo bo o tem gotovo potrebno utemeljejeje stališče. Rektor univerze predava, dekan itd. tudi. V srednjih (in osnovnih) šolah pa smotno koristno prakso opustili. Ali kaže to na izobrazbeni sestav, na birokratiziran odnos, na (ne)utemeljeno in (ne)skladno toleranco? Kdo bi vedel. Taka je pač (nekajletna) praksa, Sekcija za srednje šolstvo je ni analizirala, pomagala jo je celo uzakoniti.

Tako so predstavniki republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, Zavoda za šolstvo, Zveze prijateljev mladine in knjižničnih delavcev izjavili, da so priložnost

založo poudari, da so prvenstveno na vrsti zdaj sledeča vprašanja: naše splošne šolske politike; poleg materialnega statusa se bo potrebno lotiti vsebinskih vprašanj delovno vzgojno izobraževalnih zavodov — hitreje odpravljati slabe strani osemletnega osnovnega šolanja (tu je predvsem problem osipa), dokopati se že enkrat do metodološke planiranja potrebnih kadrov v vzgojno izobraževalnih zavodih (kadrovskemu problemu smo doslej posvečali obutno premalo pozornosti); tu je dalje vprašanje smotnejšega usmerjanja in štipendiranja posebej nadarjenih učencev, vprašanje predšolske vzgoje, podaljšanega bivanja, izboljšanje pogojev šolanja vozačev

brezplačnih šolskih knjig itd. Vse to so zares naloge, na katere z nekaj časa opozarjajo odgovorni dejavniki naše šolske politike. Članica mednarodne federacije šol za starše in vzgojitelje tv. Danica Marionova pa je še posebej opozorila na aktualen problem posredovanja dela s starši, ki bi moralo dobiti bolj sistematične, koordinirane in sodobne oblike.

dh

»Sardele in sadje« (prof. Igor Pleško, olje, 1969): z razstave v kranjskem Mestnem muzeju

Podaljšano bivanje učencev pomeni višjo stopnjo v organizaciji osnovne šole, ker razširja vzgojno izobrazbeno dejavnost na ves šolski dan in je nadaljnja razvojna faza na poti do reformirane šole. Obenem pa pomeni pedagoško in socialno-zdravstveno intervencijo družbe v družinah, ki je kakršnihkoli vzrokov ne morejo opravljati svojih vzgojnih nalog.

V zadnjih dveh letih se je ta oblika zelo razmahnila po vseh večjih središčih republike, a najbolj v Zagrebu, kjer je v 52 šolah zajetih 10 % vseh učencev tj. 5450 otrok v 230 oddelkih (v Ljubljani 16 %). Za to so izrabili prav vse razpoložljive prostore in možnosti. Z adaptacijami so uredili nove kuhinje in jedilnice, bi-

Ocena seminarjev za sindikalna vodstva

Na zadnji seji predsedstva republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije (6. februarja 1970) sta predsednik odbora Vinko Kastelic in tajnik Slavko Grčar podala oceno seminarjev za člane občinskih in medobčinskih vodstev sindikata delavcev družbenih dejavnosti, ki so bili zadnje dni januarja v Radovljici, Dolenjskih toplicah in Dobrni. Na seminarjih so bili zastopani vsi občinski oziroma medobčinski odbori, razen iz Lenarta in Ormoža in Krškega, in to večinoma po več članov; razveseljivo je, da so med udeleženci prevladovali mladi ljudje. Teme predavanj so zajele: organizacijo in metode dela sindikatov, izboljšanje

medsebojnega sodelovanja, skrb za človeka, interpretacijo Katalo-
ga ipd. Zanimanje za predavanja
je bilo veliko, v razpravah pa so
povedali udeleženci marsikatero
dobro idejo in sugestijo za delo
sindikálnih vodstev, v bodoče.
Udeleženci seminarjev bodo obi-
skovali osnovne organizacije sin-
dikata in posredovali delovne iz-
kušnje in napotke naprej.

Na seji predsedstva so odobrili še določeno vsoto za prizadevanje članov sindikata delavcev družbenih dejavnosti v Banjaluki, dotacijo društvu univerzitetnih učiteljev v Ljubljani, dotacijo Zdravstvenemu vestniku in za ureditev počitniških hišic v Umagu.

Kako bomo samoupravo osvobodili tehnokratizma in administrativnosti

Dileme ter tolmačenja, ki jih v zvezi z uresničevanjem stališč XV. ustavnega amandmaja vse pogostejše srečujemo in slišimo prav v tem času, verjetno in vzgojno-izobraževalnih zavodih niso tako aktualne in predvsem ne tako številne kot v gospodarskih in podobnih organizacijah, so pa prav gotovo tudi tu v določeni meri prisotne in ravno ta prisotnost opozarja, da mora duh XV. amandmaja preiti v splošno zakonodajo delovnih organizacij v takšni vsebini, zaradi kakršne je nastal, ne pa v vsebini, kot bi komu morda odgovarjala.

Da se bomo razumeli že v samem začetku, naj poudarim, da je vsebina XV. ustavnega amandmaja v široki samoupravni avtonomiji delovnih organizacij, ki ne bo omejevana s prenekanimi predpisi ter določili, temveč bodo o njeni obliki, ki naj odgovarja vsebini, lahko odločali delavci sami glede na obliko in vsebino njihovega dela, pogoje, velikost delovne organizacije, dosedanjih samoupravnih izkušenj itd. XV. ustavni amandma vse to omogoča in je prav zaradi pestrosti pogojev, v katerih nastaja in se razvija, samoupravni proces, tako splošen, da ga na drugi strani prav zaradi te splošnosti ni težko tolmačiti tudi drugače, kar pa lahko gre seveda le na račun resničnega razvoja samouprave. Prav ob teh dveh možnostih, ki se lahko pojavljata ob tolmačenju amandmaja, se pogosto pojavljajo vprašanja, kaj prispeva k razvoju samoupravnega procesa in kaj ne, kakšna oblika samouprave sheme je za delovno organizacijo, napredna in primerna in katera ne itd. Že pri sedanjih samoupravnih izkušnjah lahko pomenimo samo eno: napredno in perspektivno za razvoj delovne organizacije je samo tisto, kar je tudi samoupravno v pravem pomenu besede; o tem ne more biti več razhajanj.

Danes gotovo ni več dvoma, da samoupravljanje ni enostavna izvršilna funkcija, ki jo poskuša nekdo postaviti pred samoupravne organe in o kateri je pregrešno celo razpravljati, temveč je postalo izraz zavestnih prizadevanj vseh, ki jih združuje delo. Samoupravljanje ni sredstvo za oblikovanje delovnega procesa, za organizacijo delovnega postopka, realizacijo sprejetih zamisli itd. — to je stvar vodilnih posameznikov in organov; pač pa mora samoupravljanje postati sredstvo za oblikovanje odnosov med ljudmi ter za razreševanje teh odnosov. V tem smislu moramo razumeti široko XV. amandmaja, ki dopušča široko samostojnost pri razreševanju notranjih vprašanj delovnih organizacij. Določila amandmaja ne omejujejo samoupravljanja, »ki naj bi bilo v nekakšni krizi in ga je treba na ta način rešiti«, temveč le odpirajo možnosti njegove popolne uveljavitve.

KJE SO HIBE V NAŠEM SEDANJEM SAMOUPRAVNEM SISTEMU

Vzgojno izobraževalni zavodi, ki bodo v okviru dopolnjene svoje zakonodaje omogočili delavcem v polni meri izraziti upravljavske pravice, bodo gotovo dosegli namen amandmaja. Predvsem je treba opozoriti ob prilagajanju

splošnih aktov delovnih organizacij, da hibe, ki so se pojavljale v samoupravnem procesu, ne pomenijo krize samoupravljanja, temveč je treba vzroke le-teh iskati drugje. Hibe v sedanjem samoupravnem procesu je treba iskati predvsem v neprilagojeni samoupravni shemi, nepravilno razdeljenih kompetencah med posameznimi organi, v neizpolnjevanju teh kompetenc, v neupoštevanju samoupravnih sklepov in ne nazadnje tudi v nesposobnosti odgovornih oseb, ki si poskušajo vzeti samoupravljanje v zakup, ker bi jih v nasprotnem primeru v celoti preraslo. Takšne tehnokratske tendence prihajajo tudi pri tolmačenju ustavnega amandmaja do izraza in njim nasproti se bo moč postaviti le s sposobnimi ter kvalitetno organiziranimi samoupravnimi organi, kjer bo napredno mnenje ljudi lahko prišlo najbolj do izraza.

Sedanja samoupravna praksa je pokazala, da je precejšen del vzgojno-izobraževalnih zavodov takšnih, da bo samouprava v največji meri prišla do izraza, če bodo vlogo sveta tudi v prihodnje opravljali zbori delovnih skupnosti. Če bi v takšnih majhnih kolektivih formalni nekajčlanski svet, bi le-ta ne mogel predstavljati reprezentativnega ter učinkovitega samoupravnega telesa, večje število članov v takšnem svetu pa bi zajelo že pretežni del kolektiva (v nekem ostnuku statuta stoji, da tvori število članov sveta kar 74 % vseh članov kolektiva — v takem kolektivu bi bilo primerneje voliti tiste, ki bi v svet ne prišli); to pa pomeni, da bomo samoupravo najneposredneje približali ljudem, če bomo vse postavili pred najodgovornejše samoupravne funkcije. Ta oblika neposredne samouprave v manjših kolektivih ima še to prednost, da se izognemo ostalim oblikam neposredne samouprave, kot so referendum, informativni zbori kolektiva itd.

V večjih kolektivih, ki pa morajo šteti že vsaj nekaj deset članov, pa bo gotovo treba formirati kvalitetne svete, ki bodo morali predstavljati resnično samoupravno telo, čeprav ne bo smelo obiti neposrednih oblik samouprave celega kolektiva. Tudi v tem primeru mora zbor delovne skupnosti najti povsem določeno samoupravno vlogo. V primerih, ko kolektiv volijo svet, je potrebno trezno razmisliti, ali so volitve in menjava članov ob polovici mandatne dobe še smiselne ali ne. Dosedanja praksa ni v tem primeru odkrila nobene posebne kvalitete, imamo pa ob tem vrsto golih formalnosti, ki čisto odvrčajo pozornost od bistvenih problemov.

NEKATERA ODSTOPANJA, KI S SAMOUPRAVO NIMAJO NIC SKUPNEGA

Če vlogo sveta lahko v določenih primerih zamenja zbor delovne skupnosti, pa bi verjetno v vsakem primeru moral obstajati nek kolektivni izvršilni organ, ki bi poleg individualnega izvršilnega organa skrbel za izvrševanje sklepov sveta ali pa opravljal tudi druge s statutom določene naloge. Prav v zvezi s tem kolektivnim izvršilnim organom nastopa največ odstopanj, ki s samoupravo nimajo prav nič skupnega. V šolah so se že pojavili osnutki statuta, ki tega organa sploh ne predvidevajo. Takšna samoupravna shema bo napravila iz sveta le nek formalni organ, ki zaradi sestave ter številčnosti ne bo mogel biti dovolj hiter ter učinkovit, ker se ne bo mogel sestajati za vsako malenkost in pogostokrat. V takem primeru bi vsa izvršilna funkcija, s tem pa tudi večina samoupravnih pobud, prešla na direktorja, kar pa bi bilo vse prej kot v smislu samouprave.

V popolnem nasprotju s samoupravnimi principi pa so vsa tista določila statuta, ki pooblašajo direktorja, da imenuje kolektivni izvršilni organ, da je avtomatično član izvršilnega organa in njegov predsednik, ali da drugi posamezniki avtomatično postanejo člani izvršilnih organov. Formiranje samoupravnih teles po poljažu posameznikov je v popolnem nasprotju s XV. ustavnim amandmajem, ki povsem nedvoumno pravi, da odgovarjajoče kolegijske (kolektivne) izvršilne organe voli delavski svet ali njemu ustrejni organ upravljanja.

Dosedanje izkušnje v samoupravljanju so jasno pokazale, da je velikokrat prišlo do posameznih konfliktov v delovnih organizacijah zaradi neopredeljenih kompetenc samoupravnih organov, zaradi neupoštevanja teh pristojnosti ter zaradi neinformiranosti v delovnih kolektivih.

Izpopolnjeni statuti bodo morali precizneje opredeliti pristojnosti posameznih organov ter zaostri vprašanje odgovornosti. Tega doslej marsikje ni bilo, ali pa je bilo v premajhni meri, zato se je pod firmo samouprave lahko do-

gajalo marsikaj, ne da bi bil kdo za to odgovoren.

Problematika obveščanja v kolektivih je vprašanje zase. Obveščanje delavcev o vseh vprašanih poslovanja in dela delovne organizacije je gotovo eno od osnovnih pogojev za samoupravljanje. V nekaterih statutih ni niti omenjeno, da imajo delavci pravico biti obveščeni o vsem, kaj šele to, da bi bilo precizirano, kdo in kako je dolžan obveščati. Sistem obveščanja v delovnih organizacijah je treba izvesti do vseh potankosti, da se v prihodnje ne bodo ponavljali primeri, ko kolektivni niso mogli zvedeti tega, kaj jim izobraževalna skupnost financira, kako, po katerih kriterijih in normativih. Sodin, da se za takšnim prikrivanjem skriva izključno interes posameznikov, sicer bi obveščanje ne smelo biti vprašanje.

Ne domišljam si, da sem našel vse pojave, na katere bo pri usklajevanju notranje zakonodaje treba paziti; gotovo je to le del vprašanj, menim pa, da so pomembna in da so lahko velika ovira ob prizadevanjih za razvoj resničnih samoupravnih odnosov v šolskih kolektivih. Dosedanje izkušnje so prepričljivo pokazale, da se lahko proti takšnim in podobnim slabostim borimo le s politično močjo ter kvalitetno vsebino samoupravljanja, ki jo bomo dosegli se z resničnim prenosom upravljanja na kolektive, s smiselnim izborom posameznih oblik ter onemogočanjem prenekanosti oblik in poskusov tehnokratskega upravljanja delovnih organizacij. Kolikor bolj bodo delovne organizacije uspele utrditi in uveljaviti odgovarjajoče samoupravne oblike, toliko manj bo tehnokratizma, samovolje posameznikov itd. Prav sedaj, ob usklajevanju statuta in drugih splošnih aktov z aktualnimi spremembami v temeljni zakonodaji, je najbolj ugoden ter politično dozorel trenutek, da se oblikuje, kolikor se da, demokratična ter samoupravni odgovarjajoča shema upravljanja, vsebinsko pa se bo moral sistem krepi ter izpopolnjevati in predvsem družbenopolitično utrjevati v vsem svojem nadaljnjem razvoju, zakaj vseh pomanjkljivosti ni mogoče odpraviti na en mah.

ZDRAVKO PIVK

Delovna skupnost

doma Dušana Remiha Kočevje

razpisuje

v smislu 32. člena statuta zavoda delovno mesto

RAVNATELJA

Razpisni pogoji:

Kandidat mora imeti visoko ali višjo izobrazbo prosvetne stroke in 5 let vzgojno-izobraževalne prakse ali da si to izobrazbo pridobiva v smislu 60. člena Zakona o srednjem šolstvu in da ima 10 let vzgojno-izobraževalne prakse.

Prošnjo je treba poslati na delovno skupnost doma Dušana Remiha, Kočevje do 28. II. 1970.

IZ DEJAVNOSTI SINDIKATA

Poročilo o uresničevanju programa RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti

(september 1968 — september 1969)

(Nadaljevanje)

Pododbor za šolstvo je razpravljal o osnutku zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli, s katerim je bila med drugim predvidena ponovna uvedba popravilnih izpitov v osnovnih šolah, direktorje pa naj bi po noveli zakona imenovala občinske skupščine. Pododbor se z omenjenimi spremembami ni strinjal, ker je menil, da so vzroki za premajhno učinkovitost osnovne šole globlji (učni načrti, togost v organizaciji in metodah učno-vzgojnega dela, materialne razmere itd.) in da je uvedba popravilnih izpitov dokaj enostranski in praktičističen ukrep, ki ne zagotavlja izboljšanja rezultatov. Po mnenju pododbora se niso spremenile razmere, v katerih smo pred leti (ob reformi osnovne šole) odpravili popravne izpite, in zato jih ni mogoče ponovno uvesti brez globlje strokovne utemeljitve. Pododbor je izrazil resne misleke, glede uveljavljanja šestdnevne dopolnilnega pouka pred popravnimi izpiti. Taka oblika pomoči ni smotrna, saj v tem času ni mogoče kvalitetno obdelati najpomembnejših poglavljev učne snovi; 11 do 14-letni otroci ne morejo slediti 4 do 5 ur dnevno snovi istega predmeta, zlasti ker gre za šibke učence.

Pododbor se tudi ni strinjal, da naj bi ravnatelj osnovnih šol imenoval občinske skupščine. Menil je, da je to neupravičena nezaupnica samoupravljanju na tem področju, zlasti še zato, ker nimamo analiz, kateri tipični pojavi narekujejo spremembo načina imenovanja ravnateljev in na kaj je mogoče opirati trditve, da bi novi način zagotovil boljše kadrovanje.

Mnenja pododbora za šolstvo o zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli so bila objavljena v »Prosvetnem delavcu«, poslana pa so bila skupščini SR Slovenije, izvršnemu svetu in sekretariatu za prosveto in kulturo. Pri sprejemanju zakona mnenja pododbora niso dobila zadostne podpore in tako so bile omenjene spremembe zakona o osnovni šoli sprejete.

Pododbor je nadalje razpravljal tudi o osnutku zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o prosvetno-pedagoški službi. Člani pododbora so razčlenili vzroke za premajhno učinkovitost prosvetno-pedagoške službe in ugotovili, da so ti predvsem v njeni prešibki strokovni ravni, v preveliki razdrobljenosti in njenem nestabilnem materialnem položaju, ne pa v sedanjih samoupravnih zasnovi te službe. Menili so, da s predlagano spremembo statusa prosvetno-pedagoške službe iz samoupravnega v upravni zavod niso dana zadostna zagotovila, da bi strokovnost in učinkovitost pedagoške službe okrepili.

Zato se je pododbor za šolstvo v svojih stališčih o prosvetno-pedagoški službi izrekel proti temu, da bi prosvetno-pedagoško službo spremenili v upravni zavod. Prepričan je bil namreč, da bi bilo delo v takšni službi za dobre strokovnjake — svetovalec še manj privlačno kot doslej. To pa pomeni, da bi lahko ostalo vprašanje kvalitativnih kadrov še naprej pereče. Zato je bil pododbor mnenja, da je smotno, če se prosvetno-pedagoška služba s svojo dejavnostjo neposredno povezuje z izobraževalnimi skupnostmi. Le-te so zaradi svoje funkcije in odgovornosti na vzgojno-izobraževalnem področju zainteresirane za največje možne učno-vzgojne uspehe in hkrati za čimbolj učinkovito strokovno-pedagoško službo. Pododbor pa se je strinjal, da naj bo prosvetno-pedagoška služba organizirana kot enoten in samostojen republiški zavod, zato da bo mogoče zagotoviti programsko in metodološko enotnost službe. Prav tako je podpiral določila, ki govorijo o zaostritvi pogojev za pedagoške svetovalec.

Stališča pododbora za šolstvo o prosvetno-pedagoški službi so bila razložena na skupni seji odbora za šolstvo kulturno-prosvetnega zbora skupščine SR Slovenije in na seji kulturno-prosvetnega zbora skupščine SR Slovenije. Stališča pododbora o organizaciji prosvetno-pedagoške službe kljub podpori nekaterih poslancev na seji zbora ni dobilo potrebne večine, v veliki meri tudi zato, ker je kulturno-prosvetni zbor načelno stališče o organizaciji prosvetno-pedagoške službe sprejel že v letu 1968, torej že pred pripravo osnutka spremembe zakona.

Prav tako je pododbor za šolstvo razpravljal o predlogu za izdajo zakona o centrih za izobraževanje delavcev, delavskih univerzah in drugih organizacijah, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih. V celoti je podpiral zamisel za izdajo zakona in se strinjal z načeli, na katerih naj bi zakon temeljil. Predstavniki pododbora je s tem v zvezi sodeloval v razpravi na seji odbora za šolstvo kulturno-prosvetnega zbora skupščine SR Slovenije. Pododbor bo razpravljal tudi o osnutku omejenega zakona.

V skladu s stališči, ki sta jih sprejela predsedstvo in pododbor za šolstvo v zvezi s predlagano spremembo pri imenovanju ravnateljev osnovnih šol in na podlagi ocen in stališč republiškega odbora o samoupravi

(Nadaljevanje na 3. strani)

Šolska socialna služba v krajevni skupnosti

Današnja šola odpira vrata navzven in išče sodelovanja z občani posredno po družbenem šolskem okolju. Z dobrim vzgojno-izobraževalnim delom, z javnimi nastopi učencev na raznih prireditvah, z manifestacijami, s proslavami in akademijami, razstavami ter še z drugimi dejavnostmi, pritegnejo učenci pozornost in zanimanje odgovornih družbenih delavcev, staršev in ostalih občanov šolskega okolja v krajevni skupnosti. Le če ti poznajo delo šole, so ji pripravljeni tudi pomagati in z njo sodelovati, zlasti na bogatem področju svobodnih dejavnosti, in ji nuditi pomoč pri organiziranem prostem času, na primer v počitnicah pri organizaciji letovanja in taborjenja.

Šola ima zelo odgovorne in obsežne naloge pri svojem učno-vzgojnem procesu. Ker pa ji to delo dostikrat otežujejo še razni socialnoekonomski, zdravstveni in drugi problemi učencev, katerih vzrok je neurejenost njihovih družin, si je šola postavila v pomoč šolsko socialno službo. In tudi na tem obsežnem področju je družbeno šolsko okolje lahko šoli pomočnik in svetovalec, če ji pomaga pri urejanju in saniranju včasih zelo zamotanih in težkih primerov učencev in njihovih družin.

Statut šole določa šolski socialni službi, da nenehno skrbi za zdrav telesni in duševni razvoj socialno šibkih otrok ter da skrbi za izboljšanje njihovih učnih in vzgojnih uspehov. Nekatere primere uspešno rešuje že s sodelovanjem šolskih pedagoških de-

lavcev, z upravo šole in starši. Večkrat pa ji je potrebna širša družbena pomoč zunaj šole v območju ene ali več krajevnih skupnosti šolskega okolja.

Ko v začetku šolskega leta šolski socialni delavec ugotovi socialno stanje učencev na šoli in pripravi potrebno obrazložitev, posreduje to dokumentacijo tudi socialni komisiji v krajevni skupnosti. Le če so seznanjeni s takimi problemi, so ji pripravljene tudi pomagati.

KORISTNO SODELOVANJE Z OBČINSKIMI ORGANI

Šolski socialni delavec, ki je tesno povezan z upravo krajevne skupnosti in pozna delovno področje njenega sveta, posebno še delo socialno-zdravstvene komisije (komisije za varstvo otrok in družine), in z njo sodeluje, bo imel zelo znatno olajšano, posebno pri odkrivanju in saniranju socialno-ekonomskih in vzgojnih ogroženosti prizadetih šolskih otrok in njihovih družin. Ti sveti in komisije so po svojih statutih in delovnih načrtih zadolženi, da sodelujejo s šolami pri reševanju omenjenih problematik.

Krajevna skupnost lahko kliče na odgovornost starše, ki zamenjajo roditeljske dolžnosti. Prav krajevna skupnost je tista, ki bo lahko nudila najhitrejšo materialno ali denarno pomoč socialno šibkim učencem oziroma njihovim družinam. Člani komisije krajevnih skupnosti najbolj poznajo razmere in potrebe družin iz svojega okolja.

Kadar je potrebno, lahko krajevna skupnost podpre zahteve in predloge šole oziroma šolske socialne službe, ko ta potrebuje pomoč odgovornih občinskih organov, posebno občinskega centra za socialno delo ali tajništva

za notranje zadeve in njegovih organov ali tudi sodišča in drugih. Pogosto najde to lahko tudi podatke o družinskih odnosih, saj je znano, da dobri medsebojni odnosi dobro vplivajo na zdravo rast otroške osebnosti, slabi odnosi pa so najpogostejši vzrok vzgojne in učne problematičnosti učencev.

Na šolah imamo tudi pionirske starešinske svete, ki so lahko važna oblika povezovanja šole z njenim okoljem. Delujejo kot komisije krajevnih organizacij DPM. V pionirske starešinske svete so vključeni pedagogi, predvsem kot mentorji šolskih organizacij in društev, ter starši in zastopniki družbenopolitičnih organizacij kraja. Zato so ti sveti lahko važen usklajevalec in usmerjevalec vsega zunajšolskega dela učencev.

Na sejah pionirskih starešinskih svetov pogosto obravnavajo in rešujejo tudi socialne probleme šolskih otrok, npr. finančno pomoč, usmerjanje v poklic, zaposlovanje in drugo.

Pri vodstvu raznih krožkov ali šolskih društev se lahko posamezni občani vključujejo v šolsko delo pionirjev. Na ta način šoli pomagajo, obenem pa nehoti seznanjajo širše zaledje s šolskimi problemi. Pri tem delu je zopet potrebna šolska socialna služba. Njena naloga je, da po interesu vključuje v svobodne dejavnosti socialno ogrožene učence. Pri svobodnih dejavnostih si učenci izbirajo tisto delo, ki jih najbolj veseli. Prav tu imamo možnosti, da v učencih pogloblja-

mo in razvijamo njihove sposobnosti ter jih tako pripravljamo na prihodnje poklice in samoupravljanje. Ti učenci se morajo namreč pogosto zaposliti že po končani osnovni šoli, ker nimajo drugih možnosti in le redko nadaljujejo šolanje.

SKRB ZA ZDRAVJE SOCIALNO ŠIBKIH UČENCEV

Tudi zdravstvena skrb za socialno šibke učence je zelo pomembna, na primer vključevanje v športna društva, v počitniška in dnevna letovanja, taborjenja itd., ker žive ti učenci navadno v slabih stanovanjskih pogojih. Pri tem delu nam je zopet dragocena pomoč občanov oziroma krajevnih družbenih organizacij. Osnovnošolski učenci prejemajo v šoli šolske malice in na večini šol tudi že tople opoldanske obroke — kosila. Tam pa, kjer tega nimajo, smo dolžni zanje poskrbeti. V sodelovanju šolske socialne službe z odgovornimi krajevnimi dejavniki ter tamkajšnjimi zdravstvenimi delavci izvedemo zdravstvene ankete in analize in dajemo potrebne predloge ustreznim občinskim službam.

Posebno dolžnost pa ima šolska socialna služba, da vključi v šolsko prehrano, če jo v šoli že imajo, vse socialnoekonomsko ali zdravstveno šibke učence. Če ti ne zmorejo celotnega prispevka za prehrano, jim mora preskrbeti potrebna denarna sredstva od občine. Tudi tu sodeluje s socialno-zdravstveno komisijo krajevnih skupnosti. Krajevna skupnost podpre mnenja in predloge šolske socialne službe. Najsiromašnejši

učenci dobivajo prehrano tudi brezplačno iz sredstev občinskega sklada za socialno varstvo.

Šolska socialna služba lahko sodeluje s krajevno skupnostjo tudi pri gradnji šolskih igrišč in rekreacijskih prostorov. Ti prostori so najpotrebnejši tistim učencem, ki doma nimajo teh pogojev. V skladu z urbanističnim načrtom in v mejah finančnih možnosti podpira krajevna skupnost take predloge šole, ki jih ta pošlje odgovornim občinskim službam. Lahko pa je krajevna skupnost šoli svetovalec ali tudi izvajalec del.

Šolska socialna služba vodi tudi skrb za mladoletne prestopnike. Pri odkrivanju prestopkov in iskanju vzrokov za prestopke posameznikov ali skupin učencev, ki so jih privedli do takih dejanj, ji je krajevna skupnost lahko v pomoč.

Za duševno in telesno manj razvite ali defektne učence mora šolska socialna služba še posebej poskrbeti. V stikih s krajevno skupnostjo po to delo lažje opravi. Ker dostikrat starši sami ne prijavijo takih otrok, jih je treba poiskati. Nato jih mora šolska socialna služba napotiti v domove ali ukreniti vse, kar je potrebno, in o tem obvestiti ustrezne organe.

Šolska socialna služba se ukvarja tudi v vprašanju vzgojne ogroženosti in zaštite teh učencev. Vzgojno ogroženost povzročajo največkrat družinska nesoglasja, kot so: prepri, pretepi, ločitve, pobegi od doma, al-

Zakaj se učitelji branijo vaških šol?

Nekaj misli o podeželskih šolah in njihovem kadru

Tu pa tam se pojavi v našem časopisu bežen zapis o vaških šolah ter učiteljih, ki tu delajo. Tudi po radiu smo že slišali nekaj o tem. Menim, da se oblikuje neko stališče, da je podeželska — zlasti pa vaška šola drugovrstne kakovosti, vzroki za to pa so slabši materialni pogoji in slabša kadrovska zasedba. Pravijo, da odhajajo boljši kadri v mesta in večje centre, na podeželju pa ostanejo slabši, manj sposobni.

Poročilo o uresničevanju programa RO

(Nadaljevanje z 2. strani)

Planju v družbenih dejavnostih (skupna plenarna seja republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije 30. 5. 1968) so predstavniki republiškega odbora sodelovali v skupščinski razpravi o predlogu za spremembo zakona o srednjem šolstvu in zakona o usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Po tem predlogu naj bi tudi ravnatelj srednjih šol in posebnih šol imenoval občinske skupščine oziroma ustanovitelj. Stališča sindikata so bila pojasnjena na seji odbora za vzgojo in izobraževanje republiškega zbora skupščine SR Slovenije, nato pa so bila na željo poslancev v pisni obliki poslana vsem poslancem republiškega in kulturno-prosvetnega zbora.

V stališčih je bilo zlasti poudarjeno, da nimamo analiz o kvalifikaciji sestavi ravnateljev, o njihovem stažu, družbeno-političnih kvalifikacijah in osebnih kvalitetah, ki so potrebne za vodenje. Prav tako nimamo analiz o tem, kateri tipični pojavi narekujejo spremembo načina imenovanja ravnateljev in na kaj je mogoče opirati trditve (dano v obrazložitvi k osnutku predloga za spremembo zakona), da bo novi način imenovanja zagotovil boljše kadrovanje. Zato je bilo v stališčih tudi predlagano, da bi predlagatelj zakona pred nadaljevanjem postopka v skupščini in pred javno razpravo predložil razskavo, ki bi s socioloških, psiholoških, političnih, formalno-pravnih in drugih vidikov razčlenila problematiko usposobljenosti ravnateljev in problematiko, ki se je pokazala v zvezi z dosedanjim kadrovanjem oziroma postopki za imenovanja. Izraženo je bilo mnenje, da bi bilo šele na podlagi take analize mogoče predvideti ukrepe in ugotoviti, ali je povečanje poseganja družbeno-političnih skupnosti utemeljeno ali ne oziroma ali niso morda primernejši drugačni načini za izboljšanje učinkovitosti dela ravnatelja in drugih vodilnih delavcev v šolah.

V skupščini so deloma upoštevali pomisleke in predloge sindikatov. Sklenili pa so, da naj postopek v skupščini teče normalno, ob tem pa naj se pripravi ustrezna analiza.

Take trditve nas silijo k razmišljanju. Danes nameščajo učne moči po (formalnih) razpisih prostih delovnih mest. V centre se prijavljajo torej samo tisti, ki sodojo o sebi, da so boljši, na podeželju pa oni, ki se imajo za slabše. Do danes namreč ni drugih meril kot po zakonu zahtevana strokovna izobrazba. Kako, da nekateri vaški učitelji ne najdejo poti v centre? Verjetno, da se zasedajo delovna mesta v centrih po posebnih merilih, ki pa ne temeljijo na izbiri po večji strokovni sposobnosti.

Zanimiva bi bila statistična primerjava današnjega stanja s stanjem pred desetimi ali petnajstimi leti, ki bi pokazala, kakšna je bila poprečna starost podeželskih učiteljev takrat in kakšna je danes, hkrati pa bi kazalo ugotoviti to stanje v večjih centrih in mestih. Ker takih podatkov nimam, lahko ugotavljam samo po poznavanju razmer, da so danes v mestih mlajši kadri, na podeželju — zlasti v vaseh — pa starejši. (Da je prišlo v tem času do še večje feminizacije v prosveti, je splošno znano, znani so tudi vzroki in vzgojne posledice ter morebiti zastrašujoče slabi učni uspehi). V prejšnjem obdobju pa je bilo nasprotno. Zakaj?

Administrativno premeščanje učnega osebja je bilo v določenem smislu tudi pozitivno (ne samo takrat): ni dopuščalo, da bi nekdo obsedel in stagniral več desetletij neke v hribih, ampak se je z leti pomikal na boljše službena mesta, na njegovo mesto pa so prišli mladi, ki so se nadejali, da bodo čez nekaj let deležni enake ugodnosti.

Morebiti je tedaj sposobnost res odigrala določeno vlogo! Danes tega ni več. Mladi v hribe ne marajo, ker se upravičeno boje, da jih ne bodo mogli več zapustiti, zlasti še, če si ustvarijo družino, ki jim še zmanjša možnost odhoda v mesto. (Tako že marsikdo »mašijo« po vaseh z upokojenici, čeprav razrednih učiteljev še ne manjka in se jih prijavlja na boljše mesta sorazmerno veliko).

Po kakšnem ključu nameščajo zadnja leta v centre začetnike oziroma mlajše kadre?

Naj navedem tri primere, ki so splošno znani in formalno zadostijo zakonskim predpisom:

1. Namestitev za določen čas. Na tako mesto se javi, kdor je brez zaposlitve, ali pa tisti, komur je bilo prišepetano, da se bo to delovno razmerje spremenilo v delovno razmerje za nedoločen čas.
2. Nameščanje štipendistov.
3. Interno premeščanje s podružnice na centralno šolo — brez razpisa, kar lahko včasih

izvede samo šola, ki ima malo podružnic.

Če si omislimo še druge načine kadrovanja, že po navedenih treh primerih lahko sklepamo, da niso v mestih najboljše, na podeželju pa slabši učitelji. Ne poznamo primera, da bi koga zaradi manjše sposobnosti premestili iz mesta na podeželje, niti da bi sposobnega iz vasi premestili v center. Kot v gospodarstvu, tako tudi v šolstvu ne bi mogli trditi, da so delovna (tudi vodilna!) mesta zasedena izključno po sposobnosti. Logično pa je, da bi težko pričakovali po dvajsetih letih »kačurjenja« vaškega učitelja še tisto prožnost in korak s časom, ki je nujno potreben, za kar se pa mestnemu učitelju ni potrebno posebej truditi.

Vprašajmo se še, ali je samo strah, da ostane za vedno v hri-

bo, status težjih delovnih mest odpravili, dodatek za kombinirani pouk znižali na 30 ali 40 dinarjev, z ostankom (torej z večjim delom!) v ta namen dobljenih sredstev pa dvigajo poprečje OD vsem članom kolektiva. Drugje so poseben oškodovani učitelji, ki morajo zaradi značaja dela delati tudi čez 40 nadur mesečno (celodnevni pouk), a so za to kaj skromno nagajeni, čeprav temeljna izobrazbena skupnost tudi te pedagoške ure enako plača kot ostale. Poleg tega je na vasi samo na videz rešeno stanovanjsko vprašanje prosvetnih delavcev, saj bivajo v slabih stanovanjih razpadajočih šolskih zgradb, katere ni bilo dvajset let praktično nič investirano in rabijo še danes svojem osnovnemu namenu prav po zaslugi stanovalcev, ki skrbijo zanje pač kolikor

Skupina mladih planincev (foto: Silvo Kristan)

bih, vzrok, da se učitelji branijo vaških in podeželskih šol. Menim, da so tu še čisto materialni razlogi. Stimulacija za težje delovne pogoje in odmaknjenost od kulturne in strokovne hrane je premajhna, čisto pa so osebni dohodki podeželskega učitelja nižji kot mestnega, ker živi v revnejši občini.

Po merilih republiške izobrazbene skupnosti, ki naj jih izvajajo temeljne izobrazbene skupnosti, se sicer priznava za kombinirani pouk in težje delovne pogoje 15% več sredstev. V praksi pa se ta denar v dobri meri izgubi, preden pride do onih, ki jim je bil namenjen. Ker odloča o notranji delitvi kolektiv šole, kjer številčno prevladujejo učitelji iz centralne šole, ki se borijo za čim višje osebne dohodke, ostane za vaške učitelje od namensko dodeljenih sredstev le borna miloščina. Kaj pomeni npr. deset starih tisočakov za kombinirani pouk in težko mesto v kraju, ki nima niti ene avtobusne zveze, in stane en prevoz po naročilu do avtobusne postaje dva stara tisočaka? Ta denar učitelj centralne šole mimogrede zasluži za nekaj honorarnih ur. Ponekod

morejo. (Pa tudi tu ni enotnosti niti v občinskih merilih, saj morajo na nekaterih šolah ti neplačani oskrbniki plačevati stanarino, drugi pa ne.)

Priprave, da bi za enako delo bilo tudi enako plačilo (v vsej republiki), se razblinijo že v eni občini, čeprav so bila v republiki le dosežena neka enotna merila. Zakaj tega ni mogoče doseči na ožjem območju? Boj za osebne koristi, ki za učitelstvo do nedavna ni bil značilen, ne dopušča realnega vrednotenja dela svojega sotočarja. Navajen, da so mu drugi delili, ne more brez sebičnosti opraviti notranje delitve.

V danih razmerah menim, da je nujno potrebno doseči družbeni dogovor o merilih delitve OD vsaj v mejah ene občine, za kar bi se morali z vso prizadevnostjo angažirati sindikati in temeljna izobrazbena skupnost. Le-ta bi morala avtoritativno zahtevati, da se namensko dodeljena sredstva šolam pravilno razdelijo in da v posameznih kolektivih ne bi izigrali že sprejetih sklepov.

Ob koncu tega razmišljanja predlagam, da bi pristojni organi posvetili tem problemom več pozornosti, zlasti naj bi prišlo do reševanja kadrovskih vprašanj enotno na večjem teritorialnem območju (npr. na območju nekdanjih zavodov za prosvetno pedagoško službo), ob sodelovanju pedagoških svetovalec, ki poznajo — ali bo morali razmere bolj poznati. Mogoče oboje kdaj dosegli, da bodo naši otroci kjerkoli že deležni enake vzgoje, čeprav bi morali imeti podeželski otroci celo boljše šole, da bi lahko nadomestili tisto, kar mestnemu otroku daje samo okolje.

Branko Rot

CITATI

Ob koncu 16. in v začetku 17. stoletja so jezuitske šole izdelale prvi dosledni sistem preverjanja znanja na podlagi ustnega izpraševanja in pisanih nalog. Od takrat se tehnika in princip preverjanja znanja v bistvu nista več spreminjala, pač pa so ju le dopolnjevali in prilagajali v skladu z lokalnimi okoliščinami ter pojmovanji.

Fridrih Troj

Nobenega otroka ne moremo primerjati z drugim otrokom; lahko ga primerjamo le z njim samim.

Pestalozzi

Izpraševanje in ocenjevanje je vsekakor eden od najslabših členov v našem šolstvu.

Fridrih Troj

Ker sodobna šola ni namenjena samo eliti, marveč vsem, je dolžna maksimalno razvijati sposobnosti vsakega posameznika.

Fridrih Troj

(Zbral Viator)

OB PRIPOROČILU REPUBLIŠKEGA SEKRETARIATA ZA PROSVETO IN KULTURO

Priznanje in spodbuda mentorjem planinskih krožkov

Približno mesec dni je tega, kar je izšlo v prvi letošnji številki Objav republiškega sekretariata za prosveto in kulturo priporočilo, ki nas nehoti opozarja, da s planinsko vzgojo v naših osnovnih in srednjih šolah doslej le ni bilo vse tako, kot bi želeli. Priporočilo, ki poudarja v uvodu vzgojno in izobrazbeno vrednost planinstva, je pravzaprav odmev na ugodno oceno učnega programa za mladinske vodnike, ki jo je dal republiški sekretariat za prosveto in kulturo Planinski zvezi Slovenije.

Program za mladinske vodnike izmolekdati proste dni za udeležbo na seminarjih in tečajih za mladinske vodnike (priporočilo pravi, da je treba te seminarje in tečaje ovrednotiti in obravnavati kot strokovno izpopolnjevanje učiteljev).

— na kolektive, v katerih so menili, da je to delo mentorjev planinskih skupin v šolah mnogo manj vredno kot delo mentorjev drugih svobodnih dejavnosti;

— tja, kjer imajo premalo planinskih skupin ali pa jih še sploh niso ustanovili, saj priporočajo, naj pospešujejo njihovo ustanavljanje in razvoj ter jih vključujejo v delovni program vzgoje in izobraževanja kot eno sodobnih dopolnil.

Priporočilo republiškega sekretariata so najbrž prebrali v vseh šolah. Zanimalo nas je, kakšni so prvi odmevi nanj. Danilo Škerbinek, vodja odbora za vzgojo in izobraževanje pri mladinski komisiji Planinske zveze Slovenije, nam je povedal, da so se v nekaterih šolah takoj zavzeto lotili dela. Mentorji planinskih skupin so dobili pomoč — povečini učitelje telesne vzgoje, ki jim bodo pomagali pri organizaciji izletov in pripravah za vodenje učencev v gore. Nekateri krožki so na novo zaživeli, ustanavljati pa so jih začeli tudi tam, kjer jih doslej sploh ni bilo. Sklenili so tudi, da bodo uresničili predlog, sprejet na zadnjem plenumu mladinske komisije (bil je minuli teden na Smrekovcu), namreč, naj bi vsaka šola vsaj en športni dan v letu namenila za izlet v gore.

Upajmo, da bo priporočilo v resnici doseglo svoj namen in dokazalo svojo vrednost. Tako kot ga je ocenil Danilo Škerbinek: »Priporočilo je prvi poskus ustreznega družbenega vrednotenja dela prosvetnih delavcev — mentorjev planinskih skupin v šolah. Pomeni nam zelo veliko, saj smo dobili z njim privklat zagotovilo za resno delo, hkrati pa tudi zagotovilo za večjo varnost učencev na izletih v gore. Menim, da so za to delo najboljše usposobljeni prav učitelji, saj vemo, da je pri vodenju takih izletov potrebna ne le strokovna, temveč tudi pedagoška izobrazba. Priporočilo je za vse velika moralna opora, saj gre pri tej dejavnosti za sodelovanje, ki je odvisno predvsem od razpoložljivosti in dobre volje ljudi, njihovega odnosa do človeka in moralno — čustvene navezanosti na delo.«

Marijana Kunej

»VSE, O VSE BI VAM MORAL DATI...«

Refleksija z jubilejnega koncerta UPZS

Koncertna dvorana se polni. Svečani obrazi, svečana pričakovanja. Tihi pomeniki obiskovalcev so neobičajno zadržani, kot bi se vsak hip zavedali nevidno, a vendar očitno prisotnih krizantem v gumbnicah...

Vse misli so ubrano urejene in proste vsega vsakdanjega, pripravljene na sprejem prazniškega doživljanja. Vse oči se prikruto nestrno usmerjajo na oder, ki z bleščicami reflektorji, mikrofoni in kamerami čaka na slavnostni začetek.

Lepi in spomina vredni so trenutki, ko se človeka v tako baržunastem ozračju polasča občutek, da je skorajda uresničen pesnikov sen o krizantemi siromakov, ki naj postane bogastvo bogatega...

Ko pa s čustvenim kontrapunktom napolni in vzhvalovi dvorano Lajovčev Lan, Adamičeva Zapuščena in Simonitijska Starka za vasjo, se v srcih posebno hvaljeznih poslušavcev-veteranov tega zbora dvigne še notranja odrska zavesa. Kaj vse se je tu zbralo v 45 letih!

Vemo, da ima mati, po naj se še tako brani, vendarle najraje tistega otroka, za katerega je morala največ trpeti. In ta zbor je po količini ter teži svojih žrtev podoben ljubljencu, ki je rojen iz tisočih muk in s pekočo stigmo zaznamovan, izbran, da »pojde za vse usod iskat«.

Zbor izbranih zborovodij — kakšno edinstveno poslanstvo! Zbor z umetnostjo »zastupljenih« entuziastov, ki mu žrtvujejo zasluženosti prosti čas in zaradi njegovega obstanka še globoko posegajo v lastni žep — kako trpko poslanstvo! Evropska turneja od Bolgarije do Švedske za ceno sedečega dremanja na nočnih vožnjah — kolikšna zvestoba naročilu: »Slovenska misel, vzpluj, vrzi se na nebesi!«

In vendar, kako so vse tisočere žrtve čudežno potešene vsak hip, kadarkoli se iz grl množice zborov v njihovih rokah sprosti čustvo nove in globlje ljubezni do zlahtnega petja — najbolj upornega orožja pred invazijo modernega barbarstva.

Zato bo ta zbor še in še oznanjal svetu svojo kulturno maksimo: Resonet in laudibus...

Kako predriljivo je zarezal po dvorani Kosovelov sklepni verz skozi Simonitijske tone: »Vse, o vse bi vam moral dati!« In kako spontan odmev je vstal v srcih poslušavcev! Če bi bila Starka za vasjo komponirana očemno, bi pevec na odru slišali naš čustveni odpev: Vse, o vse bi VAM morali dati...

JANEZ LAMPIC

koholizem, prešušništvo itd. Take probleme bo šolska socialna služba sanirala ali reševala posredno s krajevnimi patronažno službo v povezavi z vsemi dejavniki v krajevnih skupnostih in z občinskimi službami.

SODELOVANJE Z ORGANIZACIJAMI V KRAJEVNI SKUPNOSTI

Pri reševanju socialnih problemov učencev — borec NOB je zopet nujna povezava šolske socialne službe z organizacijo ZB v krajevni skupnosti.

Šolska organizacija MČRK lahko sodeluje s krajevno organizacijo RK na raznih proslavah razstavah pri nudenju pomoči bolnim in starim, pri raznih akcijah itd. Krajevni RK kot najbolj humana organizacija dalahko tudi materialno pomoč socialno ogroženim učencem, hkrati pa jih uvaja v svoje delo. Menim, da pripada po značaju dela mentorstvo organizacije MČRK in društva OZN šolskemu socialnemu delavcu.

Krajevna organizacija SZDL in LMS idejno in politično usmerjata odrasle in mladino. Družbeni centri, ki so pri krajevni organizaciji SZDL, skrbijo predvsem za rekreacijo in organizirani prosti čas občanov, hkrati pa tudi za vzgojo in izobraževanje. Tu naj bi se zbirala tudi pošolska mladina, zlasti tista, ki se po končani osnovni šoli ni mogla nikjer zaposliti. Tudi mladina vsaj še nekaj let potrebuje tudi vodstva in sledenja šolske socialne službe ter pomoči pri zaposlovanju, posebno tam,

kjer je družina odpovedala, pa mora skrb zanje prevzeti družba. Iz dosedanjih obrazložitve lahko povzamemo, da strokovna šolska socialna služba raziskuje ožje družinsko in tudi zunanje širše okolje in ga sanira ali pa odpravlja vzroke, ki lahko negativno vplivajo na zdrav razvoj osebnosti socialno ogroženih šolskih otrok. Ugotavlja pogoje, v katerih ti otroci živijo in delajo. To svoje delo pa uspešno odpravlja le v tesni povezavi in v stalnem sodelovanju s starši ter družbenimi delavci v svojem šolskem območju. Družbeno šolsko okolje pa je lahko tudi posrednik pri občinskih in drugih organih, kadar šola rešuje socialne probleme.

Za ilustracijo bom navedla le en tak primer:

Petnajstletni učenki M., ki letos obiskuje 8. razred osnovne šole, je nenadoma umrla mati. Ta mati je zapustila dva nezakonska otroka. Imenovana učenka je imela tudi 19-letnega brata, ki je bil nezaposlen nekvalificiran delavec. Z materino smrtjo sta postala otroka popolni siroti. Šolska socialna služba je obvestila krajevno skupnost glede hitre denarne pomoči in ureditve stanovanja. Obvestila je tudi krajevno organizacijo ZB, ker sta bila to otroka matere borke. Tudi ta jim je nudila finančno pomoč in pomagala že pri organizaciji pogreba.

Nedolžni učenki je bilo treba preskrbeti skrbnika, ki bo skrbel za njen nadaljnji razvoj, za vzgojo in izobrazbo ter bo tudi odgo-

voren za njeno premoženjsko stanje.

V dogovoru s starimi starši in krajevno skupnostjo je šola posredovala ta predlog občinskemu centru za socialno delo. S pravnikom pri občinskem centru pa so sodelovala in ga stalno obveščala o šolskih uspehih, o zdravstvenem stanju učenke in še o drugih zadevah, ki so v zvezi s skrbništvom.

Učenka po letos predvidoma uspešno končala osnovnošolsko obveznost. Šola skrbi za njeno usmerjanje v poklic in ji bo po možnosti preskrbela tudi delovno mesto.

Izmed neštetihih sem navedla le en primer, ki prikaže delo šolske socialne službe.

V tem sestavku sem govorila predvsem o sodelovanju šolske socialne službe s krajevno skupnostjo. Ker pa je reševanje šolskih problemov dolgotrajno in odgovorno delo, mora biti šolska socialna služba v stalnem sodelovanju z učiteljskim zborom, s starši, s komisijami družbenopolitičnih organizacij krajevne skupnosti, z občinskim centrom za socialno delo, z vzgojno svetovalnico, s pristojnim organom zdravstvene službe, z organizacijsko enoto republiškega zavoda za šolstvo in po potrebi tudi s TNZ in njegovimi organi.

To delo bo posebno uspešno le tedaj, če si bodo šolski socialni delavci pridobili s svojim družbenim delom priznanje in zaupanje v kraju, kjer delajo.

ANTONIJA ŠASEK

IZOBRAZBA GLASBENIH UČITELJEV V NOVEM ZAKONU O GLASBENIH ŠOLAH

Pogovor s prof. Matijo Terceljem, predsednikom Skupnosti glasbenih šol

Lahko trdimo, da problemi glasbenih šol vse premalo razburjajo našo javnost. Po navadi jo »vzmemirijo« samo takrat, ko jim je treba odmeriti denar. Ob tem se nekateri celo spomnijo, da glasbene šole še vedno nimajo svojega zakona.

Prav v zadnjem času pa so glasbene šole spet v središču pozornosti. Povečano zanimanje za njih je zbudil predlog zakona o glasbenih šolah, za katerega so pred nedavnimi v republiški skupščini (odbor za vzgojo in izobraževanje prosvetno kulturnega zbora) ugotovili, da še vedno ni zrel za razpravo pred pristojnim zborom. Gre pravzaprav za vprašanje o ustreznosti in neustreznosti predlaganega določila o izobrazbi učiteljev glasbenih šol, ki pravi, da bi morali imeti učitelji glasbenih šol samo višjo in visoko izobrazbo in da bi si morali pridobiti tako izobrazbo — razen izjem tudi sedanji učitelji.

Učitelji, ki poučujejo v glasbenih šolah, so sicer že večkrat povedali o tem svoje mnenje, kljub temu pa je odbor za vzgojo in izobraževanje prosvetno kulturnega zbora slovenske skupščine sklenil počakati na analizo o strokovni izobrazbi, ki bi jo dobili učitelji glasbenih šol na akademiji za glasbo, pedagoških aka-

naj si izberejo za študij. Tako šola sama uravnava kadrovske politike.

● Kako je nastal zakonski osnutek in kaj pričakuje glasbene šole od novega zakona?

Prof. Matija Tercelj

— Kadar govorimo o naših glasbenih šolah, vedno znova udarjamo, da potrebujejo trdnejšo zakonsko podlago, kakršne doslej niso imele. Zakonski predpisi o glasbenem šolstvu so capljali daleč za drugimi zakoni na vzgojno-izobraževalnem področju. Za glasbene šole sta bila npr. še vedno v veljavi stara uredba in zastareli pravilnik o organizaciji

● Kdo je sodeloval pri sestavi in oblikovanju novega zakona?

— Prvi osnutek sem sestavil sam, tov. Vlado Golob, direktor Centra za glasbeno vzgojo v Mariboru, pa je napisal uvod. S svojimi mnenji ga je izoblikovala v temeljnih razpravah Skupnost glasbenih šol SRS, o njem so razpravljali tudi v republiški skupščini. Vse te pripombe je upošteval republiški sekretariat za prosveto in kulturo ter ga skupaj s predstavniki Skupnosti glasbenih šol dokončno izoblikoval.

● Kaj menite o doslej najbolj problematičnem določilu v predlogu zakona o glasbenih šolah? Kaj bi se zgodilo, če bi ga sprejeli že sedaj?

— Znano je, da je bil predlog zakona o glasbenih šolah odklonjen prav zato, ker nismo našli sporazumnega odgovora na vprašanje o tem, kakšne bi bile posledice, če bi sprejeli omejeno določilo o izobrazbi glasbenih učiteljev. Mnenja o tem so ujeta v dve skrajnosti: skupščina vztraja pri svojem stališču — pri zahtevi, naj bi imeli pedagogi v glasbenih šolah visoko in višjo izobrazbo, obstaja pa tudi mnenje, da so že sedanji absolventi srednjih glasbenih šol dovolj usposobljeni za poučevanje. Ob tem zadnjem pa se pojavljata dva pomisleka, in sicer: absolventi srednjih glasbe-

gov s srednjo izobrazbo. Če bi sprejeli omenjeni zakonski predlog že sedaj, določila prav gotovo ne bi mogli uresničevati. Možnosti za nadaljnje izobraževanje teh kadrov so mnogo premajhne, da bi mogli izobraziti v petih letih toliko slušateljev.

● Kakšna izobrazba bi bila za pedagoge glasbenih šol najprimernejša?

— O tem so jugoslovanski glasbeniki že večkrat razpravljali. Pojavila se je »ideja konservatorija« — o podaljšanju srednje glasbene šole za eno ali dve leti. Zanj se posebno navdušujejo strokovno glasbeno pedagoška združenja Jugoslavije, ki predlagajo enajstletno popolno glasbeno kadrovsko šolo, ki bi bila namenjena predvsem usposabljanju glasbenih pedagogov.

Po dvehletnem šolanju na strokovni splošni glasbeni šoli bi absolventi nadaljevali šolanje še dve leti — na matični kadrovski šoli. V tem obdobju bi si pridobili še nadaljnjo strokovno izobrazbo in se usposabljali posebno pri pedagoško-metodični skupini predmetov. Enajstletna kadrovska šola bi bila torej enotna kontinuirana zaključena šola. Proces izobraževanja bi bil razdeljen na tri stopnje: nižjo, srednjo in višjo. Ta šola bi dajala torej samo glasbene pedagoge, glasbena akademija, v katero bi se lahko vpisali absolventi po devetletnem šolanju na kadrovski šoli, pa glasbenike — umetnike.

● V nekaterih obdobjih so bile glasbene šole pri nas precej zastopane. Kako je z glasbenim šolstvom drugod po svetu?

— Povsod v svetu znajo ceniti pomen glasbenih šol za mladino. Veseli so, da jih imajo. Res pa je, da čas, v katerem živimo, glasbenemu šolstvu ni preveč naklonjen. Šolanje v glasbeni šoli je trdo in naporno delo, povezano z veseljem, ljubeznijo in žrtvovanjem prostega časa. Prav to pa je tisto, zaradi česar moramo glasbene šole spoštovati. Mladim privzgojijo delovne navade in željo po uveljavljanju. To ni bolna ambicioznost, temveč iskreno hopenje, želja po uspehu, ki ga dosežeš z znanjem in sposobnostjo. Stara modrost pa pravi, da je delo, opravljeno z veseljem, najuspešnejše. Delovne navade prenaša mlad človek tudi na druga področja svojega dela. To je torej tista dragocenost, ki jo imamo v glasbenih šolah. Škoda bi bilo, če bi jo kdaj nepremišljeno zapravili.

Marjana Kunej

Seminarji za pomurske učitelje

V Gornji Radgoni, Murski Soboti in Lendavi so pomurski učitelji razrednega pouka med zimskimi počitnicami poslušali vrsto predavanj.

Razpravljali so o temeljni učiteljevi pripravi, o pogojih za uspešen pouk in o sestavi delovnega načrta učiteljskih aktivov.

Med počitnicami so bili tudi seminarji aktivov predmetnih učiteljev biologije in kemije ter aktivov učiteljev, ki poučujejo temeljne socialistične morale. Prvi so razpravljali o podrobnih učnih načrtih, o problematiki pouka, o normativni biologije in kemije v osnovni šoli ter o tečajih prve pomoči, medtem ko so drugi na seminarju predelali gradivo za pouk temeljev socialistične morale.

Od 6. do 10. februarja je bil

Spolna poučitev je le del spolne vzgoje (2)

Mnogi »odkriti pogovori«, rubrike »zaupnih pomenkov« in razgaljene lepote v filmih in revijah so le del spreminjajočega se splošnega človekovega odnosa do spolnosti nasproti srednjeveškim tabujem, prepovedim, asketstvu in potiskanju naravnih spolnih funkcij na področje greha in nesposobnosti. Žal so ti pojavi dostikrat tisti negativni del seksualne revolucije, posebno še, če jo gledamo iz stališča literature iz kioskov, so le površinski del v osnovi pozitivnega jedra spolne revolucije in vetrovi, ki vodijo del spolnih odnosov do nove nezdrave skrajnosti.

Večkratne spolne revolucije našega stoletja pa so vsebovale tudi zdrave osnove, opre na razvoj znanosti in strokovna prizadevanja v smislu podiranja nezdravih srednjeveških nazorov o spolnosti, katerih tipični predstavnik je izpoved 72-letne bralke v Magazinu »7 dni« 30. I. 1970.

Ko žena upravičeno kritizira nove zablude poenostavljene seksualne revolucije, nehotne ne more iz naziranja, ki ga želi moderna in znanstveno utemeljena spolna vzgoja spreminjati:

»...Berem v časopisih, da spolnost ni nič grdega. Kam je prišel svet?... O takih stvareh se nikoli ne pogovarjamo... Imela sem v zakonu vsega dovolj in še preveč... nikdar nisem ljubila nobenega moškega iz poželjenja po spolnosti, niti svojega ne. Hčerka me nikoli ni vprašala, gotovo je zvedela od prijatelja, kako prideš na svet. Sinu sem rekla pri 12 letih, da škrtkja... vnukinji pri 10 letih, da se otroci kupijo v bolnici. Še danes ne bi mogla nobenemu svojemu otroku razložiti intimnosti, ljubše mi je, da zve od drugih...«

Cilj moderne spolne vzgoje je doživljanje spolnosti kot naravnega sestavnega dela celotne osebnosti. (Po naravnih zakonih življenja je posebna »moška« ali »ženska« značilnost človeškega bitja smotno urejena različnost, ki se v funkciji ljubezni dopolnjuje v novo celovitost, novo življenje. »Moška« in »ženska« različnost ni samo neenakost telesnih spolnih znakov in njihovih funkcij, ampak tudi različnost duševnih funkcij, ki se privlačijo in dopolnjujejo v novo skupno doživljanje — zrelo spolno ljubezen.

Spolna funkcija ni zgolj razmnoževalna, človek jo doživlja predvsem kot čustvo in miselno vodeno počutje, ker le tako nagonse sile počloveči — humanizira, plemeniti in olepša življenje.

Pot do tega cilja teče ne samo po zakonitostih razvoja, rasti in zorenja, ampak še veliko bolj pod vplivom izkušenj posameznika oziroma vzgoje, ki naravno rast podpira oziroma pusti normalno rasti ali ovira in pači. Pravilno pojmovana spolna vzgoja je sestavni del splošne vzgoje, sestavljajo pa jo že poznana raznovrstna vzgojna sredstva. Temeljni predvsem na načelu znanstveno dognanih resnic. Vidik moralnosti se ne opira na oblike, ki jih je izoblikovalo srednjeveško življenje in patriarhalni družinski odnosi, ampak sloni predvsem na naravnih zakonitostih človekovega biološkega, fiziološkega, psihičnega in socialnega življenja.

Posredovanje resnice je torej prva stopnica v spolni vzgoji. Ne moremo pa se zadovoljiti zgolj z biološko resnico oziroma pouče-

vanjem razmnoževalnih funkcij človeškega telesa (kar žal mnogi pojmujejo kot »spolno vzgojo«), ampak moramo pojmovati in posredovati doraščajoči mladini spolnost kot bio — fizio — psihološko — sociološko enovito človekovo lastnost in značilnost, ki v otroku lebdi kot kalček in se razvija vzporedno z njegovim splošnim razvojem do adolescence.

Dokler bo odrasli vzgojitelj — (poklicni vzgojitelj v šoli, oče ali mati oziroma vsak moški in ženska) pojmoval ljubezen le kot čustvo od »umazane spolnosti«, ne bo mogel posredovati svojim ali drugim otrokom snov za zrelo doživljanje spolnosti v ljubezni. Dokler bo večina odraslih ljudi sprejemala spolnost naravno, nesposobno, nezaupljivo in življenjsko nesposobno, bodo filmi, kot je »Helga« in knjižice, kot je »Kako sem prišel na svet« ali »Skrivnost, ki ni skrivnost«, ostali le delno uspešni poskusi osamljenih prizadevanj posameznih entuziastov.

Spolno poučitev torej moramo dopolniti z naslednjimi stopnicami in jo prilagoditi ne samo postopnosti otrokovega razvoja, ampak integraciji bioloških in fizioloških funkcij s tipičnimi človeškimi duševnimi funkcijami. Pri otrocih se nam ne bo posrečilo posredovati spolnosti celovito, tako, da bi jo sprejemali zrelo, človeško, miselno, čustveno in socialno zrelo in da bi se po osvoboditvi vzrocih tudi ravnali, dokler odrasli moški in ženske ne bomo dojemali spolne vzgoje široko in dokler ne bomo resnično predali ozkega kroga spolne poučitve v področje usposobljenosti slehernega za srečno življenje v dvoje.

(V nadaljevanjih si moramo odgovoriti še na vprašanja: kdo, kje, kdaj in kako naj izvaja spolno vzgojo.)

T. K.

JEZIKOVNE CVETKE

Ali novi izrazi povsem ustrezajo?

Naši jezikoslovci se zelo trudijo, da bi izboljšali naš jezik. V ta namen so si priborili dostop tudi do množičnih obveščevalnih sredstev, kakor so: časopisi, radio in televizija. Vendar že dolgo časa zastoj čaka, da se bodo lotili nekaterih jezikovnih nesmislov, katere nekateri vsakodnevno uporabljajo in ki zelo pačijo slovenski jezik.

Najprej bi opozoril na izraz, »glasnik«, ki smo ga nekda uporabljali v zvezi s samoglasniki in soglasniki ali bolje v definiciji: Glasniki so samoglasniki in soglasniki, kar bi bilo v izvirniku: Laute sind Selbstlaute und Mittel-laute. Vemo, da so bili naši nekdanji jezikoslovci zelo pod vplivom nemške kulture in jezika. Držali so se tudi njihove razmejitve med glasnikom in glasom ali v originalu med izrazoma: der Laut — die Stimme.

V sedanjem času so naši jezikoslovci spremenili izraz glasnik v glas in se zato prejšnja definicija glasi: Glasovi so samoglasniki in soglasniki. Ne vem, zakaj so obstali sredi poti in niso spremenili še samoglasnike v samoglasove in soglasnike v soglasove, kar bi bilo po analogiji najbolj pravilno.

Povsem pri strani so pa pustili razlikovanje med izrazoma: der Laut — die Stimme, ki je tudi v drugih jezikih diferencirano, in vnesli s tem zmedo med pevec, ne izvemski opernih, ki uporablja sedaj izraz: dobra štima, ker bi z izrazom dober glas spravili poslušalca v dvom, če je pri tem mišljen nek določen glas, ki ga zapišemo s črko, ali dober glas v pomenu ugleda.

Zelo moti tudi uporaba izrazov govornilni organ in govornila ura. Če ugotavljamo, čemu služijo organi, tedaj je organ, ki služi vidu vidni organ ali organ vida, tisti, ki služi sluhu, je slušni organ ali organ sluha; tisti organi, ki služijo tipu, so tipni organi ali organi tipa; tisti organi, ki služijo govoru, so govorni organi ali organi za govor; ni pa nobenih organov, ki služijo govorilom. Ta izraz nekateri še uporabljajo, kar je velik nesmisel.

Podobno je z govornilo uro. Tako npr. imenujemo uro, ki jo uporabljamo za pouk ali učenjske ure, ne uporabljamo pa nobene ure za govorila, torej je govornilna ura nespisno. Z njo je sicer mišljen pogovor učitelja s starši. Ker bi ga pa lahko zamenjali s pogovorom pod lipico

ali med sosedami, bi bil bolj primeren izraz, ki se je že udomačil v zdravstveni službi: posvetovanje s starši. S tem namreč takoj poudarimo, da to ni navaden pogovor, ampak razgovor o točno določenem temi ali boljše otroku. Mislim, da se ne bi pregrešili zoper dober jezikovni čut, če bi te ure imenovali: posvetovalne ure.

Pri pouku matematike se je začel uveljavljati v začetnih razvojnih fazah celostni princip, zaradi česar začno najprej obravnavati množine predmetov. Pojem množine nekaterim matematikom ni všeč, ker smatrajo, da je to že ustaljen jezikovni ali slovnici izraz, in so vpeljali nimesno njega zraz: množice. Ne vem, iz katerega jezika so vse to prevajali, zato bi omenil, da imamo od nekdaj v našem jeziku dober izraz, ki pomeni isto, in sicer: količina. Na vsak način mojemu ušesu, skladno s predstavo o tem bolj prijata izraza: večje in manjše količine, kot večje in manjše množice ali večje in manjše množice.

Prav bi bilo, da tudi o tem primeru povedo jezikoslovci svoje mnenje.

OMERZA ZDRAVKO

ZARADI VELIKEGA POVPRASEVANJA IN NENEHNIH NOVIH NAROČIL JE CANKARJEVA ZALOŽBA PRAVKAR NA NOVO IZDALA

Verbinčev Slovar tujk

Razlaga okrog 30.000 tujk. Slovar obsega 772 strani velikosti 13,5 x 19,5 cm. Brezlesni papir, elegantna in trpežna vezava v platnu. Naročila za slovar, ki stane samo 80,00 din, sprejemajo vsi zastopniki Cankarjeve založbe, knjigarne po Sloveniji in

CANKARJEVA ZALOŽBA Ljubljana, Kopitarjeva 2/II

Vzori in idoli naše mladine

Nekaj pripomb h kritiki »Knjižice za starše«, ki sta jo napisala Tilka Kren in Milan Divjak

Kritika mariborskega novinarja (glej »Dialogi« 1 — 1970 in »Večer«) naju spodbuja k odgovoru. Na oceno Maribora oziroma mariborskega prostora sva čakala več mesecev, ker meniva, da je prav, da kot prva mariborska avtorja v seriji »Knjižice za starše« prispeva Maribor k prizadevanjem Cankarjeve založbe direktno in indirektno.

V celoti se strinjava z ugotovitvijo kritike, da je »Maribor razvil raznolikost in na nekaterih specializiranih področjih daleč znano delovanje, ki sodi v področje vzgoje, ni pa še sposoben svojo vzgojno prakso posploševati v teoretične sinteze v obliki publikacij in knjig.

Avtorja vsekakor na lastni koži predobro čutiva tako imenovano sposobnost Maribora, ki jo razumeva kot neko objektivno danost — pogoje dela — položaj Maribora v republiki, federaciji in tudi v svetu glede na »materialno proizvodnjo pogojev gibanja in družbenih odnosov čez zavesti« (baje po marksizmu, kot se je izrazil kritik in mu je najbrž pripomogel še tiskarski skrat). Subjektivno sposobnost avtorjev bi kazalo v taki oceni za jav-

nost izpustiti, ker nas edino kritika pogojev dela lahko pripelje v okvir, ki ni več »severovzhodna Slovenija« in ko lahko načrtu pospeševanje znanstveno-raziskovalnega dela.

Meniva, da so sadovi dela na področju vzgoje v obliki publikacij in knjig še vedno rezultat dela posameznikov in silnic v pogojih dela. Ti pogoji dela so nam narekovali knjižico za starše. Delo je namenjeno določeni populaciji, ki ima posebne potrebe in seveda tudi določen nivo sprejemanja. Temu namenu sva torej po mnenju kritika zadostila, ker je knjižica »znanstveno očitno zvesta in solidna... s stališča standardno šolske pedagogike in v njej vsebovane mladinske psihologije«.

Tudi avtorja meniva, da naslov knjižice in fenomen, ki ga zajema, terja od naših družbenih sil solidnejše delo, večjo pozornost in širše investicije.

Kot psiholog in pedagog bi lahko pri širšem konceptu sodelovala, vendar pa meniva, da bi pojav resnično morali obdelati interdisciplinarno in si delo razdeliti teamsko ter teamsko strokovno sodelovati še predstavniki ostalih ved.

Cepnav sva kot ožja specialistka poudarila navidezni »vzgojni problem« in mentalno-higienski pristop k njegovemu reševanju, sva temu problemu v uvodu postavila točno določeno mesto v družbenih odnosih:

»Družba ima tako mladino, kakršno je vzgojila, vzgoja pa je takšna, kakršna je družba. Napake pri mladini kažejo tudi na bolezni družbe, zato ni mogoče obsojati samo mladine, ampak je treba pogledati v oči napakam družbe.«

Uvodno trditve sva analizirala in uporabila empirično metodo dela, da sva se dokopala vsaj do kritika mariborskega novinarja (glej »Dialogi« 1—1970 in »Ve-

čer«) naju vzpodbuja k odgovoru. Na oceno Maribora oziroma mariborskega prostora sva čakala do nekaterih objektivnih podatkov in se izognila sicer zelo razširjeni poulični navadi in ocenjevanju »idolomanije«. Želela sva predvsem objektivirati pojem mladine, pod katerim si žal večina ljudi predstavlja le populacijo od 15—20 let. Dokazala sva tudi današnja mladina nima vzorov in idealov, pač pa le idole, ne drži. Kot mentalna higienika pa sva želela staršem predočiti predvsem dejstvo, da so osnova življenjskih idealov doraščajočega človeka pristna, čustvena navezanost med otroki in starši v najnežnejšem detinstvu. Pripravljeni staršev, da se mladostnik »izgubi«, ko pride v »slabo družbo«, sva poskušala izdelati nasprotno trditve in meniva, da sva s stališča mentalne higijene tudi uspela.

»V tej knjižici želimo preprosto in skromno spoznati... kako se oblikuje osebnost mladega človeka, kje si iščejo mladi vzore, koga posnemajo in kakšne ideale si postavljajo v novih družbenih okoliščinah... izbrali smo nekaj izjav mladih... z njimi želimo ilustrirati... ugotovitev ne smemo posploševati... morda pa bo do vzpodbuda za globlje proučevanje tega vprašanja, ki je pri nas še precej zanemarejeno.«

Posredno preko izjav naših otrok in mladostnikov sva s starši in drugimi vzgojitelji razmišljala o »odrasli eksistencialni poziciji«, kot se je izrazil kritik, in smo si pogledali »s kom se otrok istovetno ali identifikira, koga posnema... kakšne cilje si postavlja... kaj odklanja in kritizira...«

Opreti sva se morala na lastno empirično gradivo, ker tovrstni raziskavi še ni niti v domačih niti v svetovnih publikacijah in ker sva se želela izogniti avtoritativnim trditvam, ki so v naši

poljudno-vzgojni literaturi prejemajo soudeležbo pri skladnih za več razširjenosti. Zavedava se, da je metoda prostega spisa delno objektivna in da mladostnik ali otrok včasih napiše tudi to, kar misli, da od njega pričakujemo, poleg tega, kar sam misli, čuti in doživlja. Vendar je pa na splošno znano in dokazano, da racionalizacija pri otroku in mladostniku nastopa v veliko manjši meri kot pri odraslem — na primer pri avtorjih in kritikih.

Pojem pozitivne in negativne identifikacije sva staršem razložila s preprostimi in pristno doživljenjskimi besedami njihovih otrok. Za poklicne vzgojitelje sva zbrala tudi nekaj številnih podatkov, ki kljub nereprezentativnosti le nekoliko ilustrirajo problem, čeprav ne dosežejo vseh njegovih »družbenih in planetarnih korenin«, kot bi želel kritik in kot avtorja nisva nameravala, niti to ni bila najina naloga.

Meniva, da kritik v svoji »spretni presoji« pravilno ugotavlja nekatere pomanjkljivosti brošure, ki bi najbrž v našem prostoru zaslužila širši koncept. Žal pa pri tem ne nakaže dovolj, kje so vzroki za tako stanje, niti ne podaja predlogov, kako bi »drugi največji slovenski šolski center porajal več vzgojne, znanstvene in poljudnoznanstvene publicistike.«

Strokovni delavci v ustanovah, ki jih je kritik naštel, občutimo diskusije med provinco in kulturnim centrom v vsakdanji praksi kot ovire in manjkraj kot vzpodbude. Od predstavnikov tiska zato morda pričakujemo pomoč in sodelovanje v obliki konstruktivnih predlogov, kako bi mariborska vzgojna publicistika dosegla večji razmah. Kakšne možnosti nam Maribor daje in kakšno mesto naj zavzema Maribor v republiškem publicističnem načrtu?

Tilka Kren

Knjižna zbirka »SINJI GALEB«

za otroke od 9. do 15. leta

NAJNOVEJŠI KNJIGI ZBIRKE:

ANTON INGOLIČ:

DEKLICA IZ CHICAGA

Trinajstletna Kitty pride s svojim dedom iz Amerike, da bi obiskala dedov rojstni kraj na Dolenjskem. Zdi se ji, da doživlja nov pravljичni svet v podeželskem miru in nepokvarjenosti narave, kar je vse tako različno od hrupne Amerike. Mladi bralci, ki so imeli radi Ingoličovo povest »Tajno društvo PGC«, bodo radi segli tudi po tej knjigi.

LEOPOLD SUHODOLČAN:

RUMENA PODMORNICA

Povest obravnava problem odnosov med mladimi in starimi. Uporniška skupina mladih v Rumeni podmornici, ki jih vodi Ziga, se rodi zaradi otopelosti in samozadovoljstva odraslih in trgu, ki mislijo, da so storili vse, če so svojim otrokom dali obleko in kruha. Otroci si želijo njihove ljubezni in pozornosti. Žigova skupina spravi na noge vse trg, ob tem pa tudi spozna, da bo morala zavirati rokave tudi sama, kajti odrasli ji ne bodo na krožniku prinesli »boljšega sveta«.

Zbirka »SINJI GALEB« za šolsko leto 1969/70 obsega naslednje knjige:

Vladimir Čerkez: BREZA MED STRELSKIMI JARKI (že izšlo)

Erich Kästner: DVOJČICI (že izšlo)

Leopold Suhodolčan: RUMENA PODMORNICA (že izšlo)

Anton Ingolič: DEKLICA IZ CHICAGA (že izšlo)

Klara Ascher-Pinkov: ZVEZDNI OTROCI

Vidoe Podgorec: BELI CIGANEC

Dragan Božić: RDEČI KONJ

Miroslav Antić: KODER PLAVIH LAS

Naročniška cena je 48 dinarjev za broširane in 80 dinarjev za kartonirane knjige.

Knjige naročite lahko preko šolskih poverjenikov in zastopnikov ali direktno pri oddelku za prodajo šolam.

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA LJUBLJANA, TITOVA 3

SAMOUPRAVLJANJE UČENCEV — OB KNJIGI PROF. I. LEKA »UČENIČKA SAMOUPRAVA«

Pojem »samoupravljanje učencev« zajema — citirano po Nikoli Vučurovi — obliko nenejne organizacije življenja in dela s katerimi se organizacija in vzdrževanje režima šolskega dela ter življenja in takozvanega šolskega reda v celoti prenaša na kolektiv učencev oziroma na organe, ki jih ti svobodno volijo med seboj; gre torej za »parlamentarno« obliko kolektivnega (kolegijskega) upravljanja šolskega življenja učencev na podlagi »ustave« (predpisov), ki jih kolektiv učencev sam določa in sprejme.

O problemih samoupravljanja učencev je bilo doslej že marsikaj napisanega, ni pa še bilo dela, ki bi v celoti in iz najrazličnejših vidikov v celoti osvetlilo to — pri nas danes bolj kot kdajkoli — aktualno problematiko. Zato je zajeta knjiga, katero je spisal nekdanji profesor na zagrebški pedagoški akademiji Ivan Leko, še toliko bolj zaželena in dragocena.

Celotno gradivo obsežne in vsebinsko izredno bogate knjige (405 strani, latinica) z naslovom »Učeniška samouprava« je razdeljeno na štiri večje dele:

— v prvem je podan splošen pregled razvoja samoupravljanja učencev od njegovih začetkov v srednjem veku do današnjih dni. Zanimivo je, da zasledimo (kot reakcijo na sholastični dogmatični sistem strogega reda in kazuističnih odnosov) prvo pomembnejši poskus uvedbe samoupravljanja učencev že pred dobrih 100 leti, ko je humanistični učitelj Vittorino de Feltre (1378—1446) v svoji šoli v Mantovi — imenovali so jo »casa giocosa« (hiša veselja) — organiziral notranje šolsko življenje na principu »učeniške samouprave«, pri čemer je vrsto dejavnosti in odgovornosti prevzel na učence, da bi na ta način vzpodbudili njihov svobodni razvoj; ukinil je tudi vse kazni, predvsem telesne. Od tedaj pa je bil v različnih oblikah in različnih družbenih okoliščinah samoupravljanje učencev doživljalo najrazličnejše oblike, pri čemer so imeli nemalo zaslug najpomembnejši pedagogi zlasti še: glasnik francoske buržoazne revolucije Rousseau (1712—1778), Pestalozzjev učenec Friedrich Fröbel (1782—1852), ideolog »delovne šole« Georg Kerschensteiner (1854—1932), klasični sovjetski pedagog Anton Semjonovič Makarenko (1888—1939) in drugi;

— drugi del zajema svete učencev v šolah Združenih držav Amerike, kjer je samoupravljanje učencev znano in razvijalo že številnih oblik, kakor glede različnih ciljev, ki si jih zastavljajo;

— tretji del nas pouči o samoupravljanju učencev v ZSSR, čemur so namenjena tri poglavja: samoupravljanje učencev v sovjetskih šolah po oktobrski revoluciji, vloga A. S. Makarenka ter samoupravljanje v sodobni sovjetski šoli;

— četrti del je najboljše; večinoma pol knjige (nad 200 strani) govori o samoupravljanju učencev v pedagoški teoriji in šolski praksi v naši državi; ta del ima pet poglavij: 1. Centralni dijaški svet v Zagrebu (leta 1919); 2. Samoupravljanje učencev v šolski praksi med obema vojnama; 3. Srednja občina 6. razr. I. real. gimnazije v Zagrebu, dijaško samoupravljanje v Srednji, Zvezdski občini Državne gimnazije v Sremskih Karlovcih, Literarno-izobraževalna društva; 4. Mladinsko komunistično gibanje ter šola; 5. Socializem in samoupravljanje učencev ter 6. Oblike samoupravljanja učencev v šolski praksi.

Dodana je tudi obsežna bibliografija ustrezne strokovne in dokumentarne literature (nad 70 enot).

Ce sedaj našo informacijo aktiviramo z avtorjevimi besedami, da je samoupravljanje učencev ena bistvenih institucionalnih lastnosti sodobne šole ter njenega notranjega instrumentarja, oziroma, da sta neka družba ter njen šolski sistem temeljno demokratična, kolikor bolj favorizirata samoupravljanje učencev, in dodamo k temu še ugotovitve, da je samoupravljanje učencev najboljše poligon, kjer se mladina lahko vadi in si pridobiva potrebne predpogoje za opravljanje javnih družbenih funkcij, kakor tudi najboljše šola bodočih samoupraviteljev, mimo samoupravljanja učencev na naših šolah nikakor ne bomo mogli drugače, kakor da ga bomo vedno bolj uvajali in nenehno razvijali. Ob tem se bomo morali opreti na ustrezno strokovno literaturo in na druge virov. Prav zato pravkar obravnavamo knjigo toplotno pripravljamo zlasti šolam za učence v gospodarskih gimnazijah in srednjih strokovnih šolah.

Knjiga Ivana Leke »Učeniška samouprava« je izšla že lani pri zagrebški založniški hiši »Naprijed«; stane 45 Kd.

VIATOR

Kulturne razglednice iz SZ

V poletnih dneh 1969 je beograjski Biro za mednarodno razmenu omladine z oglasi privabil mnogo prijaviteljev, ki so si želeli ogledati glavna evropska mesta Sovjetske zveze. Juljska skupina, ki se je odločila za osemnajstdnevno popotovanje, je krenila iz Beograda, na rusko-madžarski meji pri Čopu pa je skupino prevzel ruski vodič; kompozicija je tam čakala, da so vagone prestavili na širokotorino progo. Komična situacija je nastala že v začetku: skupina 24 udeležencev popotovanja — 3 Hrvati, 3 Slovenci, ostali Srbi — so bili povečini prostvetarji najmanj srednje generacije, le trije študentje so bili vmes — s svojimi starši v dveh primerih. Slovenci so potovali na lastne stroške, srbski udeleženci so dobili delež od šol, hrvaški kolegom

skalile želje po spoznavanju prve socialistične države. Kakor je lahko kratko turistično potovanje vselej prekratko za bolj korenito spoznavanje ljudi in dežele in ostaja vselej na nivoju turističnih vtisov, pa lahko tudi impresije odražajo del tega, kar je moč videti in razpoznati v neki deželi. Spričo omejenosti prostora v časopisu se je treba omejiti le na osrednja kulturna opažanja.

Na celotnem potovanju se je dalo zaznati, da so povsod z velikimi svečanostmi praznovali 50-letnico oktobrske revolucije, tedaj pa so se povsod pripravljali na izjemne svečanosti za 100-letnico V. I. Lenina. To se kaže v ogromnih napisih na tovarnah, na železniških postajah, v kulturnem programu gledališč itd. Z zunanjim videz potrjuje, da so jubilejne priprave za leto 1970 kolek-

cijo; zadnja vojna je uničila tudi dosti kulturnih spomenikov. Med starinskimi spomeniki je treba posebej omeniti Sofijski sabor, eno najstarejših ohranjenih cerkev v Rusiji. Prvotna zgradba iz 1037. leta je bila piramidalne oblike z mnogimi folklornimi oblikami, toda v XVII. in XVIII. stoletju so cerkev barokizirali. Freske in mozaiki krasijo notranjost, v glavni ladji so freske o rodbini Jaroslava Modrega. Mnogo impozantnejša je Kijevsko-Pečerska lavra, ki jo je dal v srednji XI. stoletja zgraditi Jaroslav Modri. To je ogromen samostanski kompleks z obzidjem in številnimi cerkvami, samostanskimi prostori in katakombami. Celotna lavra je danes kulturni spomenik in muzej. Najstarejša stavba je Uspenski sabor s sedmimi kupolami, pretežno v bizantinskem

tobski revoluciji je manira klasičnega prevladala v vseh stavbah, ki so jim hoteli dati monumentalni značaj, naj gre za 1927. ustanovljeno Akademijo znanosti USSR ali za ukrajinski komso-mol ipd. Blizu hotela Svet, namenjen je tujim turistom, se razprostira ogromen botanični vrt. V mestu najdemo pretežno stavbe iz konca XIX. stoletja; čeprav so bile morda od vojne prizadete, so jih obnovili po prvotnem izgledu. Na robu Kijeva pa rastejo novi bloki, množina novogradenj na brčah preseneča vsakega tujca.

Leningrad smatramo mnogi obiskovalci za lepše mesto od Moskve. Ne kaže pozabiti, da je Moskva izgubila prvotno nalije, bodisi, da je starodavni izgled uničil požar za časa Napoleona, ali kasneje, ne kaže pa tudi pozabiti, da je po današnjem izgledu Moskva mesto, kjer se modernim stavbnim kompleksom začnajo umikati preživele zgradbe. Leningrad imenujejo tudi mesto belih noči. In zares, čeprav julij ni bil najbolj ugoden čas za bele noči, se je dalo ob 23. uri na cesti še kar lepo brati časopis. Kakor Kijev je tudi Leningrad herojsko mesto. Heroizem med vojno obkoljenega mesta nam je znan. Peter Veliki, ki si je utrl izhod na morje, je 1703. tu zasnoval St. Petersburg, mesto je nosilo to ime do 1914, potem so ga preimenovali v Petrograd. 1924. leta pa so ga poimenovali Leningrad, v znamenje revolucionarnih dogodkov in v počastitev V. I. Lenina. Mesto ob Nevi se ponša z revolucionarno tradicijo, spomniti se je treba upora dekabristov 1825. ali pa delavskega gibanja 1905. 25. oktobra 1917. je delavstvo pod vodstvom Lenina v revoluciji strmoglavilo carizem in meščansko začasno vladno ter postavilo diktaturo proletariata.

Leningrad je ohranil v marsičem svojo nekdanjo podobo, čeprav je sodobni čas spet dal svoj vidni pečat. Smisel, da so obnovili stare, slikovite stavbe, smisel, da so očistili gradbene in druge spomenike, se očitno kaže v skrbi za urejenost mesta in starine. Tudi podzemna železnica je mnogo lepša od evropskih, seveda pa jo presega moskovski metro. Ko si danes obiskovalec ogleduje Leningrad, si težko zamisli med vojno obkoljeno mesto, ki je 900 dni kljubovalo nadmočnemu zavojevalcu, čeprav za ceno strahotnih žrtev, kjer je bilo preko 3000 zgradb docela porušeno, preko 7000 močno poškodovanih. Hitler si je bil septembra 1941 tako svest zmage nad Leningradom, da je že dal natisniti valbilo za banket v hotelu Astoria — toda do banketa nikoli ni prišlo. 632.000 žrtev je terjala vojna, Piskarevsko pokopališče je veličastna, a hkrati častitljiva oddol-

žitev žrtvam vojne. Piskarevsko pokopališče so dokončali 1960. Skupina, ki obišče Leningrad, obišče tudi Piskarevsko pokopališče, skozi nasade s cvetjem spremlja obiskovalca žalna korčnica do spomeniške skupine.

Vsaka skupina obišče tudi križarko Auroro. Skrivne revolucionarne skupine so bile na Aurori že 1909, osem let kasneje pa so po uporabi razobesili rdečo zastavo. 25. oktobra so z Auroro izstrelili salvo, ki je naznanila začetek revolucije in napad na carsko Zimsko palačo. Muzej revolucije v Leningradu je verjetno eden najbolj urejenih in bogatih tovrstnih muzejev, prav gotovo ima več eksponatov in pomembnejšo dokumentacijo kot podobni muzeji revolucije v Kijevu, Volgogradu, Rigi, Odesi, Sevastopolu ali katerem drugem mestu. Čeprav je juljska razstava vključevala pretežno sovjetsko evropsko območje, pa najdemo med revolucionarji tudi tuja imena, med njimi tudi jugoslovanska, skratka tiste pomembnejše predstavnike, ki so sodelovali pri oktobrski revoluciji. Leningrajski Muzej revolucije hrani okoli 150.000 dokumentov, fotografij ipd.

(Nadaljevanje prihodnjici)

TIM 5

Peta številka TIM, revije za znanstveno in tehnično dejavnost mladine, je prinesla obilico zanimivega branja in idej za tehniško dejavnost mladine.

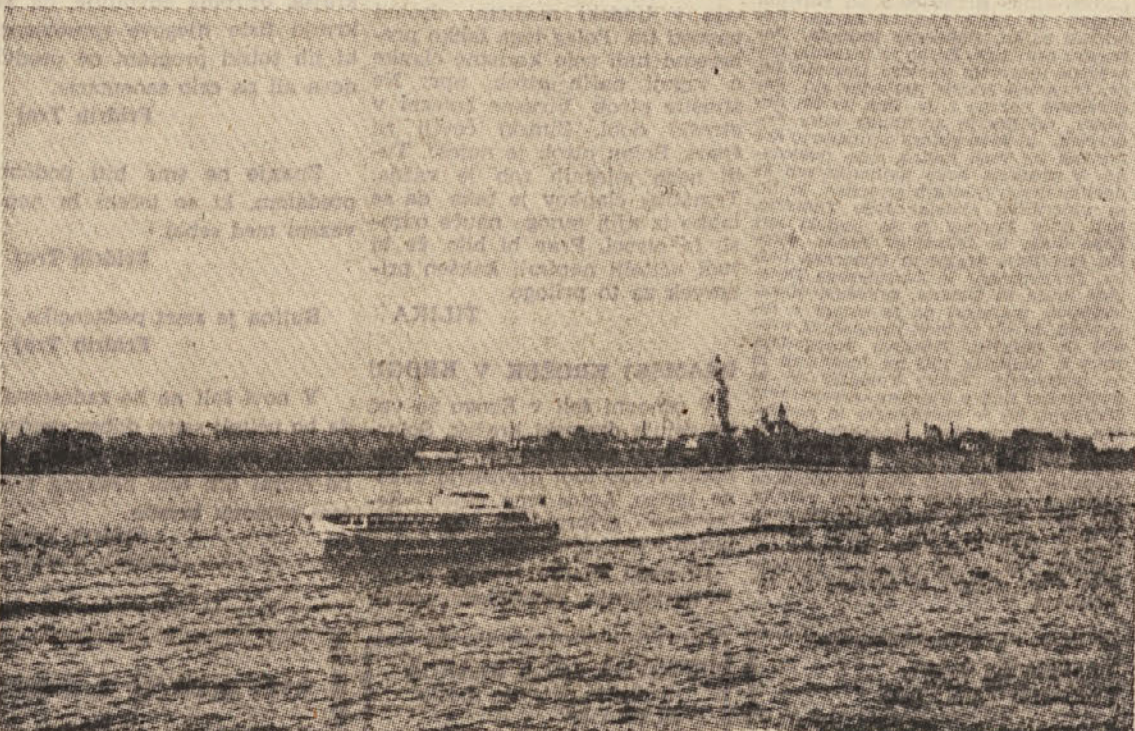
Prve strani so, kot običajno, posvečene spoznavanju manj znanih, zanimivih poklicev. To pot je predstavljen tehniški oficir. V srednjem delu so napotki za krasitev tkanin v stari batik tehniki, to je s pomočjo voščilnih in barvnih premazov, zatem so načrti za izdelavo letalskega modela, svečnika, priprave za previjanje ter montažo 8 mm filmov in načrt za model pristaniškega žerjava, ki je obenem nagradni izdelek TIM.

Radiotehnik zvedo o vrstah spojev pri ojačevalnikih in sprejemnikih; natančneje je obdelan transformatorski spoj. Za spretno roko sta objavljena načrta za primordijalnik in elektronsko utripalko.

V bralnem delu so zanimivosti o spreduhu vesoljcev na Lunini površini ter prispevka o elektronskih računalnikih in elektronsko vodeni umetni roki. Z majhno zamudo je obnoven spomin na stoletnika, ki nosi ime Sueški prekop. Na zanimiv način je prikazano pridobivanje sintetičnih vlaken v ljubljanski tovarni Yulon.

Za mlade fotoamatere sta dva prispevka: fotoreprodukcije s povečevalnikom in nadaljevanje prispevka o občutljivosti filma.

Pestra, razgibana vsebina bo lahko zadovoljila širok spekter zanimanj mladih bralcev. TM

Leningrad — Petropavlovsk trdnjava

pa je bilo negotovo obljubljeno, da bodo morda jeseni dobili nekaj »subvencije«. Vodič, doma iz Ukrajine, še študent germanistike v Kijevu, je sicer pričakoval nemško skupino, doletela pa ga je jugoslovanska; na srečo jih je dosti znalo rusko, tako da glede jezika ni bilo posebnih težav. Kakor so sicer znani sovjetski vodiči po široki razgledanosti in temeljitosti podkovanosti in ustrežljivosti, pa žal naš vodič ni bil dober takim zahtevam; po svojih močeh se je sicer trudil, ljudem pa se je zamerila neustrežljivost tam, kjer bi jo lahko brez pridržkov izkazali, npr. da bi dovolili bivati v nočiščih materi s hčerjo, možem s svojo ženo. Te drobne, človeško osebne zadeve pa niso

tivnega značaja, s težnjo, da idejno in delovno odražajo v vsakem kolektivni zgodovinski pomen V. I. Lenina.

S spalnikom po ravninski Ukrajini do Kijeva. Kijev, prvotna prestolnica Rusije, leži na gričevnatem predelu, čeprav je Kijev šele v XI. stoletju postal močno politično, kulturno in versko središče Rusije, pa so številne najdenine poprejšnjih dob vse do paleolitika pokazale pomemben položaj nekdanjih plemen in kultur; tatarski naval je bil 1240. tako silovit, da so osvojili celo Kijev. Tudi od XIV. do XVII. stoletja je bil Kijev interesno območje tujih zavojevalcev. Tudi med I. in II. svetovno vojno je mesto trpelo pod nemško okupa-

slugu zgrajen med leti 1073. in 1089. V muzeju lavre je moč videti mozaike iz XI. stoletja, ukrajinske ikone iz XVII. stoletja, posebno dragocene pa so bizantinske ikone iz XVII. stol. Italijan V. Rastrelli pa je po naročilu postavil v XVIII. stoletju baročno-klasicistični stolp, ki seveda kontrastno deluje v tem okolju, zvonik pa je najvišji v SZ. Klasicizem, edinstveno priljubljen v Rusiji in Sovjetski zvezi, odraža svoje značilne poteze pri mnogih zgradbah, tako npr. v vinskih rdeči obarvani univerzi Tarasa Ševčenka (zgrajena 1842.). Blizu univerze je park s spomenikom ukrajinskemu romantiku Ševčenku, sem prihajajo zlasti študenti, upokojenci. Tudi po ok-

